

Strama tyglar på Bryssel

| av Göran Lenmarker

EU:s styrka är återhållsamheten. Därför är det bra att framtidskonventet nu lägger fast ramar för vad EU skall syssla med – och inte syssla med. Och avvisar beskattningsrätt och socialpolitik på Europainivå.

DEN EUROPEISKA integrationen är ett av världshistoriens mest framgångsrika projekt. Den har förvandlat en kontinent som präglats av krig och förtryck till frihetens, fredens och välståndets kontinent.

Jämfört med andra kontinenter har Europa varit mycket mer framgångsrikt. Latinamerika till exempel var vid mitten av 1900-talet rikare än det sönderbombade och utfattiga Europa. Idag, 50 år senare, är Latinamerika en u-landsregion. Inget enda latinamerikanskt land har i-landsstatus. De har gömt sig bakom höga tullmurar och i enlighet med merkantilismens principer odlat en inåtvänd och statsdirigerad ekonomi med stora statsföretag. Samma iakttagelse gäller i jämförelse med andra regioner; Arabvärlden, Afrika, Sydostasien och Östeuropa.

Vad är det som har gjort den europeiska integrationen så framgångsrik? En orsak är att Europa har lärt sig läxan av historien. För att förhindra krig gäller det att skapa en fri och öppen kontinent där länderna känner sig trygga och där gränshinder tas bort.

Grunden för frihet och trygghet är Nato och den transatlantiska länken till USA. Länder som är trygga i sin nationella självständighet vågar öppna sig mot omvärlden. Även små länder har kunnat vara förvissade om att samarbete inte innebär att de uppslukas av större och mäktigare grannar. Under de första fyrtio åren var Nato både försvaret mot den sovjetiska aggressionen och garanten för den inre säkerheten i Västeuropa genom att omöjliggöra ett nytt stormaktsspel.

Nu är Nato på väg att fullborda den fantastiska utvecklingen att nästan alla länder i Europa är med i samma säkerhetsorganisation, något som aldrig tidigare inträffat i Europas historia. Alla stora och medelstora länder väster om Ryssland är med i eller söker medlem-

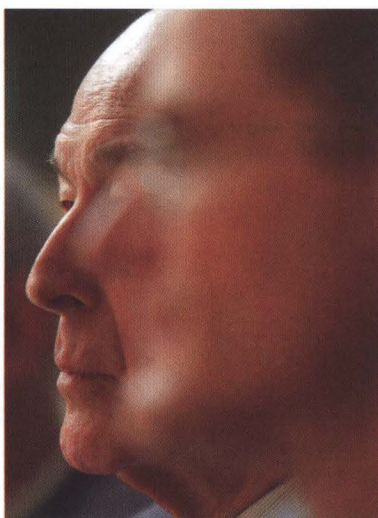
skap i Nato. Avgörande för den framtida säkerheten är samarbetet mellan Nato och Ryssland. I Ryssland finns visserligen misstänksamheten kvar på många håll när det gäller både Nato och USA, men gradvis börjar man inse att det är bättre att ha trygga och stabila grannar än osäkerhet och instabilitet.

Kärnan i den europeiska integrationen är EU, understött av den säkerhet som Nato skänker inte bara sina medlemsstater utan hela Europa. EU-samarbetets framgång bygger på dess förmåga att fokusera på det väsentliga – att riva gränshinder och skapa fri rörlighet för människor, varor, tjänster och kapital. EU-samarbetet bygger på gemensamma regler i form av lagstiftning som utarbetas, tillämpas och uttolkas av gemensamma institutioner. Detta skiljer EU från nästan allt annat internationellt samarbete – styrkan och konsekvensen i det bindande samarbetet som ytterst bevakas av en domstol. Maktindelningen ger litet utrymme för politiska nycker och maktväxlingar som annars ofta fått internationellt samarbete att stagnera.

FRAMTIDENS UTMANINGAR

I och med utvidgningen blir EU alleuropeiskt. Under förutsättning att medlemskapet accepteras i folkomröstningarna kommer 455 miljoner européer i 25 länder att vara medlemmar i EU den 1 maj 2004. Därutöver har ytterligare 11 länder medlemskapsperspektiv. Det är Rumänien och Bulgarien som redan förhandlar, Turkiet som skall påbörja förhandlingarna under 2004 samt Norge, Island och Schweiz som formellt inte är medlemmar men som är långt integrerade i EU till följd av samarbetet genom bland annat EES-avtalet. De fem krisländerna på västra Balkan har också medlemskapsperspektiv, även om det kommer att dröja länge innan medlemskap blir en realitet.

Jag anser att även Ukraina, Moldova och Vitryssland

bör ges medlemskapsperspektiv. Därmed skulle alla länder i Europa väster om Ryssland kunna få bli medlemmar i EU om de så önskar.

Det utvidgade EU kommer att innebära skillnader jämfört med dagens union. I Östeuropa betonas frihet och självständighet, vilket märks tydligt i konventet om Europas framtid där överväganden om vad som skall göras på europeisk nivå och vad som skall uträttas på nationell står i fokus för många av företrädarna för de östeuropeiska länderna. Heterogeniteten ökar. Inte bara i språkligt, kulturellt och historiskt hänseende utan framför allt när det gäller ekonomisk utveckling. EU:s rikaste region, inre London, är tio gånger rikare än den fattigaste regionen, Moldavien i kandidatlandet Rumänien.

FOKUS PÅ KÄRNUPPGIFTERNA

EU bygger på den begränsade statsmaktens princip. EU får enbart syssla med uppgifter som har delegerats från medlemsländerna. Resultatet av konventet om Europas framtid gör EU både tydligare och mer kontrollerbart.

Det är viktigt att EU:s kompetens är tydlig för att den intresserade medborgaren skall kunna utöva en demokratisk kontroll. En vanlig föreställning i dag är att EU lägger sig i allt eftersom det framstår som oklart vad EU har för uppgifter och vad som åvilar medlemsländerna. Till följd av detta finns det en oroande tendens att göra EU till syndabock för både det ena och det andra. Smarta regeringar i medlemsländerna är snabba att ge EU skulden för saker som inte fungerar väl, även då det inte är EU:s ansvar. Lite försåtligt sägs till exempel att problemen med den höga arbetslösheten skall tas upp inom EU, trots att det inte är EU som har ansvar för arbetsmarknadens funktionssätt. Om EU:s kompetens är klar och tydlig minskar möjligheterna att skylla på EU.

I takt med att offentliga monopol avskaffas och många samhällsområden blir mer marknadsorienterade får EU ett ökat ansvar. Tidigare var till exempel järnvägstrafik, post, tele samt bank- och försäkringsfrågor nationellt ansvar. Nu blir det en fråga för den inre marknaden varmed lagstiftningsmakten förs upp på EU-nivå. För oss som vill ha ökad konkurrens är detta mycket välkommet. Motståndarna är ofta nationella protektionister som vill bevara och slå vakt och därför inte vill att EU skall driva igenom liberaliseringar.

Konventet föreslår en utvidgning av EU:s kompetens i två hänseenden. En bred enighet i konventet anser att det är viktigt att EU blir effektivare vid bekämpningen av grov internationellt organiserad brottslighet och i utrikespolitiken.

EU måste bli effektivare på att bekämpa den grova organiserade internationella brottsligheten, främst narkotikasmuggling, trafficking och terrorism. Det finns dock ingen anledning att försöka skapa något slags gemensamt rättssystem inom EU. I första hand handlar det om så kallat operativt samarbete där polis och åklagarmyndigheterna samarbetar. Det operativa samarbetet behöver förstärkas samt ges ökad rättssäkerhet genom insyn från Europaparlamentet. För att det rättsliga samarbetet skall fungera måste straffsätserna för de aktuella brotten vara någorlunda lika i medlemsländerna. Det är i huvudsak redan så i dag, men det finns undantag. Till exempel anser vi med svenska utgångspunkter att det behövs skärpta straffsätser i många länder för narkotikabrott, trafficking och för miljöbrott.

När det gäller EU:s kompetens på andra områden har två viktiga beslut tagits i konventet. Det ena innebär att socialförsäkringar, social service och utbildningssystem är och förblir medlemsstaternas ansvar. Det skall inte byggas ett socialt Europa och EU kommer inte att bli en transfereringsunion. Även fortsättningsvis kommer EU att ha en ekonomisk omfattning som motsvarar en (1) procent av unionens BNP, vilket kan jämföras med den federala statsmakten i USA som tar i anspråk över 20 procent av USA:s BNP.

”Det skall inte byggas ett socialt Europa och EU kommer inte att bli en transfereringsunion.”

Den andra frågan är EU:s roll när det gäller den ekonomiska politiken. EU ansvarar för den gemensamma valutan i euroländerna. Alla

EU:s medlemsländer är dessutom underkastade den finansiella disciplin som är nödvändig för att ha sunda statsfinanser. Det är många som antar att den ekonomiska politiken måste bli gemensam inom ett EU med gemensam valuta. Detta anser inte konventet som betonar att ansvaret för den ekonomiska politiken är medlemsstaternas. Ekonomin inom EU måste vara flexibel eftersom det råder så olika förhållanden inom EU:s olika medlemsstater. De central- och östeuropeiska medlemsländerna måste växa med 5–6 procent per år för att kunna få en anständig europeisk levnadsstandard inom en generation. Ett centralstyrt EU skulle göra detta mycket svårt.

Konventet vill att EU precis som hittills skall finansieras genom medlemsavgift och inte genom en EU-skatt. Det finns krafter i Europaparlamentet som gärna ser att EU får en egen beskattningsrätt, men det finns knappast något stöd för detta utanför denna krets.

På alla dessa områden lägger konventet förslag som med mina moderata ögon går i rätt riktning. När det gäller arbetsmarknadspolitik sker inga förändringar vare sig i positiv eller negativ riktning. Flera av EU:s medlemsländer har stela arbetsmarknader med hög

arbetslöshet, inte minst Sverige. Ökad flexibilitet är angelägen, men den europeiska vänstern och de offentliga facken strävar i motsatt riktning. Det hade varit bra om EU kunde bidra till en flexibla arbetsmarknad.

UTRIKESAGERANDET

När det gäller utrikespolitiken agerar EU kraftfullt i många avseenden. Utvidgningen innebär en enorm stabilisering av de nya demokratierna i Central- och Östeuropa. Perspektivet av Nato- och EU-medlemskap ger kraft och stadga i reformarbetet. EU-kommissionen beskrivs ibland som den starkaste kontrarevolutionära krafterna i de tidigare kommunistiska länderna. EU är också kraftfullt när det gäller erbjudandet till länderna söder och öster om Medelhavet om ett frihandelsområde år 2010.

På andra områden förmår EU inte agera. På Balkan i mitten av 1990-talet fick USA gripa in när de europeiska insatserna inte räckte till. Därför är konventet fast beslutet att EU måste stärka sin krishantering förmåga.

Tyvärr är kapaciteten för låg eftersom nästan inget medlemsland förmår ta sitt ansvar. Det gäller inte minst Sverige som har hög kvalitet men alldeles för liten volym.

Inte minst efter Irak-konflikten råder det stor enighet i konventet om att den framväxande kapaciteten på krishanteringens område måste ske i samklang med Nato och USA. Europa skall inte bli en motvikt till USA. 16 av de 28 länder, som är representerade i konventet var med Irakkonventionen och i debatten om utrikespolitik fanns en nästan rörande enighet om betydelsen av den transatlantiska länken och om att EU inte får försöka bli en motkraft. USA:s roll är fundamental för den europeiska säkerhetsordningen. Denna roll kan inte övertas av EU.

Det finns en rad förslag om att stärka beslutsordningar och den institutionella ordningen i utrikespolitiken. Förslagen är i grunden mycket bra men måste samtidigt bygga på två förutsättningar. Det ena är att man har ett gemensamt perspektiv på vad utrikespolitiken skall göra. Inte minst de nya medlemsländerna från Central- och Östeu-

"EU-samarbetets framgång bygger på dess förmåga att fokusera på det väsentliga."

Frihandel.nu

På Frihandel.nu hittar du frågor och svar, fakta och argument, länkar, underlag och nyheter om den fria handelns betydelse för mänsklig frihet och ekonomiskt välbefinnande.

Besök vår frihandelsportal i dag och anmäl dig till vårt elektroniska nyhetsbrev.

- Går barnarbete och frihandel ihop?
- Måste Sverige bli fattigare för att Indien skall bli rikare?
- Vad har u-länderna att vinna på frihandel?
- Varför företräder inte Attac u-ländernas intressen?
- Förstör frihandeln miljön?
- Finns orättvis konkurrens?
- Bevarar socialklausuler fattigdomen?
- Hur mycket kostar protektionismen, och hur mycket tjänar vi på frihandel?
- Varför är import bra?

Frihandel.nu produceras av det marknadsekonomiska institutet Timbro – det svenska näringslivets tankesmedja, www.timbro.se

ropa har en mycket tydlig och välgörande uppfattning om detta. Det andra är frågan om kapaciteten att verkställa. Det hjälper inte med goda beslutsordningar och institutioner om kapaciteten saknas. Tyvärr sviker medlemsländernas regeringar och riksdagar sitt ansvar. Konventet har arbetat utförligt med de tunga områdena i sitt förslag med undantag av de institutionella frågorna. Där har diskussionerna mer kommit att likna en vanlig regeringskonferens med dess snävare maktperspektiv, vilket är tråkigt. Det hade verkligen varit angeläget med en djup och principiell diskussion om hur EU skall styras i perspektiv med uppmot 40 medlemsländer.

Den stora bataljen i konventet handlar om den centrala institutionella frågan om Europeiska Rådet, det vill säga toppmötet med stats- och regeringschefer, skall institutionaliseras och ges en permanent ordförande med ett eget sekretariat. Det skulle innebära att EU i stället för en administration i praktiken fick två. De stora länderna har förespråkat en sådan utveckling medan de små länderna har motsatt sig detta eftersom man med all rätt ser kommissionen som garanten för ett mer gemensamt europeiskt perspektiv. En rådsresident kommer rimligen att undergräva kommissionens roll och permanenta den uppdelning av utrikespolitiken som försvagar EU:s agerande. Sveriges riksdag har tagit ställning mot institutionalisering av det europeiska rådet och mot en permanent ordförande.

Jag har också bestämt motsatt mig denna idé som förskjuter den institutionella balansen i fel riktning. Vad EU behöver är inte nya institutioner utan tydligare roller för de institutioner som redan finns, parlamentet, ministerrådet och kommissionen.

När det gäller kommissionen är två skilda utgångspunkter bestämmande. Den ena är att varje medlemsland skall vara representerat i kommissionen på lika villkor. Den andra är att kommissionen måste fungera så att den verkligen kan fullgöra sitt ansvar. Konventets förslag är en god kompromiss mellan dessa båda utgångspunkter.

Det mest svår genomträngliga är röstmetoden i ministerrådet där huvudregeln är kvalificerad majoritet. Vissa frågor är särskilt viktiga eller känsliga och bör därför även i fortsättningen beslutas med enhällighet.

Min käpphäst i konventet är att EU skall sätta målet att avveckla alla tullar och andra handelshinder gentemot omvärlden. I Romfördraget satte EU upp målet att alla interna tullar skulle försvinna. Det ansågs då vara ett djärvt mål men det genomfördes och på 1990-talets början fick vi till och med en gemensam marknad. Nu är tiden kommen att avveckla tullarna mot länderna i

Afrika, Asien och Amerika. Det skulle vara bra för de utvecklingsländer som går från fattigdom till välstånd. Det skulle vara det viktigaste bidraget som EU kan ge dem. Det vore också bra för EU:s medlemsländer. Det skulle innebära en ökad konkurrens, vilket ökar produktiviteten som i sin tur avgör välståndsnivån.

Konventet föreslår också att beslutsordningarna ändras så att jordbruks- och fiskeripolitiken blir en fråga om gemensamma beslut och inte som nu en mellanstatlig beslutsordning där protektionistiska medlemsländer skyddar sina intressen genom att blockera en rationell och modern jordbruks- och fiskeripolitik där subventionerna minskar för att slutligen helt avvecklas.

Självklart finns det också mer problematiska förslag men de flesta av dem är faktiskt uteblivna förändringar i positiv riktning. Det kan bli så att jordbrukssubventionerna och handeln med tjänster fortfarande kommer att

beslutas på nuvarande sätt därför att främst Frankrike av protektionistiska skäl slår vakt om detta förfarande. Det förslås inte heller någon reformering av EU:s ramprogram för forskning och utveckling, vilka borde reformeras.

EU föreslås få ny kompetens när det gäller stödjande åtgärder för rymdforskning, vilket är något som Giscard d'Estaing vurmar för. Likaså

läggs sport till ungdomsfrågor, där EU kan stödja medlemsstaterna. Det är svårt att se vad EU behöver göra när sporten redan är integrerad både på europeisk och på global nivå. Ett särskilt europeiskt åklagarämbete föreslås, vilket också är svårt att förstå när rättssystemen är en nationell angelägenhet.

Det viktigaste konventet kommer fram till är att EU-samarbetet inte automatiskt skall växa i omfattning. De områden som identifieras som viktiga för det gränsöverskridande samarbetet i Europa bör i allt väsentligt fortsätta med brottsbekämpning samt utrikes- och säkerhetspolitik som väsentliga tillägg.

EU förblir en rättsunion med gemensam lagstiftning inom sina kompetensområden som den centrala uppgiften. Det finns ingen tendens att unionen utvecklas mot en transfereringsunion med beskattningsrätt och ett växande utgiftsprogram. Snarast minskar EU:s utgifter i förhållande till den samlade ekonomin, även om en viss engångsökning sker när de fattiga kandidatländerna blir medlemmar.

Styrkan i den europeiska integrationen är återhållsamheten. Det säkraste sättet att urholka eller rent av förstöra samarbetet vore att överlasta det, vilket konventet insett.

Göran Lenmarker (goran.lenmarker@riksdagen.se) är en av riksdagens två ledamöter i Konventet för Europas framtid.

”Det viktigaste konventet kommer fram till är att EU-samarbetet inte automatiskt skall växa i omfattning.”